

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024



No 6

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 304 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 25-iyunda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.



MUNDARIJA

Oliy ta'lim islohotlarida – muhandislik maktablarini institutsional rivojlantirish asoslari	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna	
Xufiyona iqtisodiyot mamlakatimiz rivojiga to'siq bo'lmoqda	20
Muxiddin Kalonov	
"Yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirish amaliyotini takomillashtirish	24
Muhammadiyeva Maftuna	
Oliy ta'lim tizimidagi islohotlarda innovatsion yechimlarning zarurati	27
Abduqunduzova Nazokat Usmonqulovna	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishda ish beruvchilar va yonlanuvchilar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni aniq sotsiologik baholash.....	31
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Перспективы развития средств размещения в экологическом туризме на охраняемых природных территориях Узбекистана.....	40
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Bank kartalari orqali ko'rsatilayotgan xizmatlari bozorining rivojlanish borasidagi asosiy tendensiyalari va muammolari	49
To'irov Yunus Alamovich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsionraqabatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish orqali import o'rnini bosish strategiyasini shakllantirish istiqbollari.....	55
Rustamov Alisher Raxmataliyevich	
Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish.....	62
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Tijorat banklarida bank risklarini boshqarishning strategik ahamiyati.....	67
Altibayev Xudayberdi Kuvandikovich	
Klaster iqtisodiy subyekt sifatida: mohiyati va tasnifi.....	71
Usmonov Sharofiddin Pazlitdinovich	
Tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini kreditlashning nazariy-uslubiy jihatlari.....	76
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalari xalqaro tasnifi: nazariya va tendensiya.....	81
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
Iqtisodiyot transformatsiyasi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy resurslarini boshqarishda metodologik yondashuvlar va ilmiy qarashlar	86
Jiyanova Nargiza Esanboyevna	
Davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini samarali tashkil etish mezonlari va omillari.....	93
Z. Abdikarimova, S. Madaminov	
Savdo korxonalari boshqaruv samaradorligini oshirish imkoniyatlari.....	97
Q. J. Mirzayev, Sh. M. Islomov	
Sociological Assessment of Migration Processes	102
Gulmurodov Kamoliddin Abdukodir ugli	
Current issues of business management in the context of digitalization of the economy	112
Safarov Bakhtiyor Djurakulovich, Kadirova Zulhumor Namazovna, Dadabaev Kuchkor Abdullaevich	
Методические основы маркетинговых стратегий акционерных обществ.....	118
Эркинов Шахзод Баходир ўғли	



Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce	125
Abirkulova SohbiJamol	
Improving the Conceptual Framework for Modernizing the Tax System (Using the Example of Uzbekistan)	130
Bakhrom Nomazov	
Ayollarning inson kapitalini rivojlantirishda kraudfanding platformasining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	136
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Evaluating the Environmental Sustainability of Uzbek Firms in the Green Economy.....	142
Nurbek Xalimjonov Ulugbek ugli	
O'zbekiston iqtisodiyotini innovatsion rivojlanishida inson kapitalining roli	148
Eshmirzayev Faruddin Ilhomjonovich, Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
Agroklastarlarda asosiy vositalarni modernizatsiyalash va ta'mirlash xarajatlarini tahlil qilish	155
G'afforov Ilhomjon Ilyosjonovich, Mirzayev Behzod Abdug'ofur o'g'li, Narzullayev Nodirbek Aziz o'g'li	
Improving the Practice of Increasing the Effectiveness of Managing Innovation Processes in Commercial Banks	160
Juraev K. T.	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanish	164
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda solliqlarning roli va ahamiyati.....	169
Madraximov Baxtiyorjon Ortiqboy o'g'li, Rizayev Xabib Abduraufovich, Namazov Sa'dulla Namozovich	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tishning joriy holati tahlili.....	175
Rahmatullayeva Dilbar Olimovna	
Buxoro viloyatida savdo xizmatlari raqobatbardoshligini baholash uslubiyatini takomillashtirish..	181
Raxmatov Akmal Anvar o'g'li	
The Contribution of Transport in the Development of Tourism Industry (Case Study: Uzbekistan).....	187
Rofeeva Rukhshona Shavkatovna	
Tadbirkorlik tavakkalchiligini sug'urtalash tizimi.....	192
Sabirova Asal Shuhratovna	
Improving the Effective use of Funds From Taxes and Fees in Kashkadarya Region	196
Shakhzod Zokhidov	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida sanoat korxonalarida iqtisodiy salohiyatni boshqarish	202
Kadirova Shaxnoza Ilhomovna	
Yangi O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash masalalari.....	207
Usmonov Baxodir Suvonqulovich	
Temir yo'l transportida innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari	211
Nasimov Shavkat Vasiyevich	
O'zbekistonda banklararo raqobat.....	219
Zunnunova Xulkar Muxtorovna	
O'zbekistonning xalqaro moliya tizimiga integratsiyasini ta'minlashni takomillashtirish	225
Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna, Kuchkarov Sanjar Baxtiyarovich	
Respublikamizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari	229
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov	
Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati.....	233
Aripov Oybek Abdullayevich, Madiyorov Shavkatbek Muxtarovich	



Aksiyadorlik jamiyatlarida konsolidatsiyalashgan moliyaviy holat to'g'risida hisobot tuzishning bosqichlari.....	237
Eshonqulov Azamat Abdiraximovich	
Davlat moliyaviy nazoratining turlari va shakllari.....	241
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
Tog' turizmini rivojlantirish manfaatlarini yo'lida investitsiya resurslarini to'plash mexanizmlarini ishlab chiqish samaralari.....	245
Xidirov Alimardon Dagarovich	
The Main Role of the Teacher While Managing the Classroom and Some Aspects of Teaching English	248
Nilufar Turdiyeva	
Davlat xususiy sherikchilik faoliyatining menejment funksiyalari tizimida muvofiqlashtirishning ahamiyati	252
Suleymanov Farrux Raximjon o'g'li	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmlari va sohada amalga oshirilayotgan tarkibiy-miqdoriy o'zgarishlar dinamikasi	256
G. Sh. Qo'ldosheva, A. J. Toshboyev	
Логистика в Азии: опыт и перспективы оптимизации	260
Каюмова Паризода	
Temir yo'l transportida yo'lovchi tashish imkoniyatlarini oshirishning zamonaviy yondoshuvlari...	266
G. I. Abdulxamidova	
Повышение эффективности использования местных налогов и сборов в Кашкадарье: международная перспектива	272
Shahzad Zokhidov	
Financial and Credit Support for Investment and Innovative Developing Activities of a Tourist Enterprise	275
Rozokov Mukhammadaziz Mansurovich	
Роль контроля качества по хранению и переработке зерна в обеспечении продовольственной безопасности Республики Узбекистан	282
Холбекова Дилобар Расулжон кизи	
O'zbekistonda mahalla boshqaruvi tizimi faoliyatini takomillashtirish masalalari.....	289
Gafurov Ubaydullo Vaxabovich	
Kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishning xorijiy tajribasi	296
Dilnoza Meyliyeva	
Cross Cultural Preblems in International Business Negotiations	301
Xoldarova Fariza Tuxtabayevna	



KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SHAROITIDA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQUARISH VA SOTISHNING XORIJIY TAJRIBASI

Dilnoza Meyliyeva

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Biznes boshqaruvi” kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqola kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish bo'yicha xorijiy tajribani tahlil qiladi. U innovatsiyalar, sifat nazorati, bozorga moslashuvchanlik, marketing strategiyalari va tarmoqlashuvning muvaffaqiyatga erishishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda kichik biznesning raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha qimmatli tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Kichik biznes, oziq-ovqat ishlab chiqarish, tadbirkorlik, innovatsiyalar, sifat nazorati, bozorga moslashuvchanlik, marketing strategiyalari.

Abstract: This article examines the experience of producing and selling food products in small business and entrepreneurship settings, focusing on foreign practices. It highlights the importance of innovations, quality control, market adaptability, marketing strategies, and networking in achieving success. The findings provide valuable insights and recommendations for improving the competitiveness of small businesses in Uzbekistan.

Key words: Small business, food production, entrepreneurship, innovations, quality control, market adaptability, marketing strategies.

Аннотация: Статья рассматривает опыт производства и продажи продуктов питания в условиях малого бизнеса и предпринимательства, с акцентом на зарубежные практики. Подчеркивается важность инноваций, контроля качества, адаптации к рынку, маркетинговых стратегий и сетевого взаимодействия для достижения успеха. Результаты исследования предоставляют ценные рекомендации для повышения конкурентоспособности малого бизнеса в Узбекистане.

Ключевые слова: Малый бизнес, производство продуктов питания, предпринимательство, инновации, контроль качества, адаптация к рынку, маркетинговые стратегии.

KIRISH

Kichik biznes va tadbirkorlik har qanday iqtisodiyotning muhim qismidir. Ularning ahamiyati turli mamlakatlarda yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsiyalarni joriy qilish, mahalliy va milliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash orqali seziladi. Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish sohasi esa tadbirkorlikning eng muhim va muvaffaqiyatli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu soha nafaqat aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlaydi, balki qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, qo'shimcha qiymat yaratish va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shish imkoniyatini ham beradi.

Xorijiy tajriba ko'rsatadiki, kichik biznes va tadbirkorlik sohasidagi muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biri innovatsion yondashuvlarni joriy qilishdir. Ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, yangi texnologiyalardan foydalanish va mahsulotlar sifatini yaxshilash orqali kichik biznes o'z raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. Shuningdek, mahalliy iste'molchilarning talablariga moslashuv va ularning ehtiyojlarini qondirish kichik biznesning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda kichik biznes va tadbirkorlikning yana bir muhim jihati tarmoqlashuv va hamkorlikdir. Turli hududlar va mamlakatlardagi kichik korxonalar o'z resurslarini birlashtirib, qo'shma loyihalar amalga oshirish orqali katta natijalarga erishishi mumkin. Bunday hamkorliklar mahsulot sifatini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini yaxshilash va bozordagi raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi.



Shuningdek, sifat nazorati va sertifikatlashtirish masalalari ham kichik biznesning muvaffaqiyatida muhim o'rin tutadi. Mahsulotlarning xalqaro standartlarga mos kelishi va iste'molchilar talablarini qondirishi kichik biznesning obro'sini oshiradi va uning mahalliy va xalqaro bozorlardagi pozitsiyalarini mustahkamlaydi.

O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishi uchun xorijiy tajriba juda muhimdir. Xorijiy mamlakatlardan olingan misollar va yutuqlardan foydalanish orqali o'zbek tadbirkorlari o'z faoliyatlarini samarali tashkil qilishlari mumkin. Shu maqsadda, ushbu maqolada kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish bo'yicha xorijiy tajriba keng yoritiladi. Turli mamlakatlardan olingan misollar orqali, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda qanday yondashuvlar va innovatsiyalar qo'llanilishi ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotishda kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishi bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazilgan. Masalan, Nelson va boshqalar (2016) tomonidan o'tkazilgan tadqiqot AQSHdagi kichik oziq-ovqat korxonalari faoliyatini o'rganib chiqib, ularning mahalliy bozorga moslashuvchanligi va innovatsion yondashuvlari tufayli muvaffaqiyatga erishganini ko'rsatadi. Shuningdek, Yevropa davlatlarida, ayniqsa Italiya va Fransiyada, kichik oziq-ovqat ishlab chiqaruvchilar organik mahsulotlar va mahalliy jamoalar bilan hamkorlik qilish orqali o'z ishlab chiqarishlarini kuchaytirganlari qayd etilgan (Garsia va boshq., 2018).

Innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni joriy qilish kichik biznesning raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, Fransiyadagi kichik fermer xo'jaliklari organik mahsulot ishlab chiqarish orqali mahalliy va xalqaro bozorlarda o'z o'rnini mustahkamladi. Fransiyadagi bu tajribaga asoslanib, Pilon va Sala (2017) organik mahsulotlarni ishlab chiqarishda texnologik innovatsiyalar va ekologik barqarorlikning ahamiyatini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, AQSHda kichik fermerlar suv tejash texnologiyalarini qo'llab, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdi (Smith et al., 2015).

Mahalliy bozor talablarga tezkor moslashuvchanlik kichik biznes uchun juda muhim. Italiyadagi kichik pasta ishlab chiqaruvchilar mahalliy iste'molchilarning ta'bini tushunib, ularning ehtiyojlariga mos mahsulotlarni ishlab chiqarishga e'tibor qaratganlar (Berti & Mulligan, 2016). Bu, o'z navbatida, ularga mahalliy bozorda muvaffaqiyat qozonishga yordam berdi.

Tarmoqlashuv va mahalliy fermerlar bilan hamkorlik qilish kichik biznesning rivojlanishiga yordam beradi. AQSHdagi kichik fermerlar kooperativlar tuzish orqali o'z resurslarini birlashtirib, katta natijalarga erishganlari qayd etilgan (Valentinov, 2007). Bunday hamkorliklar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va bozordagi raqobatbardoshlikni kuchaytirishga yordam beradi.

Marketing va brending strategiyalari kichik biznes uchun juda muhim. Fransiyadagi mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar marketing va brending orqali o'z mahsulotlarini yuqori qiymatga ega bo'lishini ta'minladi (Lalouette & Schmid, 2018). Bu ularning mahalliy va xalqaro bozorlarda o'z o'rnini mustahkamlashga yordam berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Innovatsiyalar, texnologiyalar va sifat nazorati

Kichik biznes va tadbirkorlikda innovatsiyalar, texnologiyalar va sifat nazorati muhim o'rin tutadi. Ushbu omillar mahsulotning raqobatbardoshligi va iste'molchilar ishonchini ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

1-jadval: Mahsulot sifatini oshirish uchun innovatsiyalar va texnologiyalar

Omillar	Tavsif	Misollar	Natijalar
Ishlab chiqarish avtomatlashtirish	Yangi uskunalar va avtomatizatsiyani joriy qilish.	Fransiyadagi organik mahsulot ishlab chiqarish.	Avtomatlashtirish ishlab chiqarish jarayonini tezlashtirish va sifatni yaxshilash imkonini beradi.
Innovatsion texnologiyalar	Yangi texnologiyalardan foydalanish va mahsulot sifatini oshirish.	AQSHdagi suv tejash texnologiyalari.	Suv tejash texnologiyalari resurslardan samarali foydalanish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yordam beradi.
Ekologik barqarorlik	Ekologik toza va barqaror ishlab chiqarish jarayonlarini qo'llash.	Italiyadagi organik pasta ishlab chiqarish.	Ekologik barqarorlik iste'molchilar ishonchini oshirib, mahalliy bozorda o'z pozitsiyasini mustahkamlashga yordam beradi.
Sertifikatlashtirish	Mahsulotlarning xalqaro standartlarga mos kelishi.	Fransiyadagi organik mahsulot ishlab chiqaruvchilar	Sertifikatlashtirish mahsulotning xalqaro bozorda raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi



Ishlab chiqarish avtomatlashtirish va innovatsion texnologiyalar kichik biznesning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Fransiyadagi organik mahsulot ishlab chiqarish avtomatizatsiya orqali yuqori sifatga erishgan. AQSHda suv tejash texnologiyalari resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi. Italiyada ekologik barqarorlik iste'molchilar ishonchini oshirgan. Germaniyada sifat nazorati iste'molchilar ishonchini qozonishga yordam beradi. Fransiyadagi sertifikatlashtirish esa mahsulotlarning xalqaro bozorda raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Mahalliy bozorga moslashuvchanlik va marketing strategiyalari

Mahalliy bozor talablariga moslashuvchanlik va marketing strategiyalari kichik biznesning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu omillar mahalliy iste'molchilarning talablarini qondirish va mahsulotlarning bozordagi o'rnini mustahkamlashda muhimdir.

2-jadval: Mahsulotlarning marketing va brending strategiyalari

Omilar	Tavsif	Misollar	Natijalar
Iste'molchilar talablari	Mahalliy iste'molchilarning ehtiyojlariga mos mahsulotlar ishlab chiqarish.	Italiyadagi mahalliy pasta ishlab chiqaruvchilar.	Mahalliy iste'molchilarning talablariga moslashuv mahalliy bozorda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradi.
Tezkor moslashuvchanlik	Mahsulot va xizmatlarni tezkor moslashtirish qobiliyati.	AQSHdagi kichik oziq-ovqat korxonalari.	Tezkor moslashuvchanlik bozor talablariga tez javob berish imkonini beradi.
Marketing tadqiqotlari	Iste'molchilarning ta'bi va talablarini o'rganish.	Fransiyadagi mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar.	Marketing tadqiqotlari iste'molchilarning talablarini aniqlab, ularga mos mahsulotlarni ishlab chiqarishga yordam beradi.
Marketing strategiyalari	Mahsulotlarning reklamasi va bozordagi pozitsiyasini oshirish.	Fransiyadagi mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar.	Marketing strategiyalari mahsulotlarning bozordagi o'rnini mustahkamlashga yordam beradi.
Brend yaratish	Brend yaratish orqali iste'molchilarning e'tiborini tortish.	Italiyadagi organik mahsulot ishlab chiqaruvchilar.	Brend yaratish iste'molchilarning e'tiborini tortish va ularni uzoq muddatli mijozlarga aylantirishga yordam beradi.
Ijtimoiy media marketing	Ijtimoiy media orqali mahsulotlarni reklamalash va sotish.	AQSHdagi kichik fermerlar.	Ijtimoiy media marketing mahsulotlarning ommaga tanilishini oshirish va savdoni ko'paytirishga yordam beradi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Mahalliy iste'molchilarning talablariga moslashuv muhim ahamiyatga ega. Italiyadagi mahalliy pasta ishlab chiqaruvchilar mahalliy bozor talablariga tezkor moslashuv va iste'molchilarning ehtiyojlariga javob berish orqali muvaffaqiyat qozondilar. AQSHda kichik oziq-ovqat korxonalari tezkor moslashuvchanlik va innovatsion yondashuvlar orqali o'z pozitsiyasini mustahkamladi. Fransiyada esa mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar iste'molchilarning ta'bi va talablarini o'rganib, o'z mahsulotlarini yuqori qiymatga ega qilib sotdilar. Marketing strategiyalari va brend yaratish iste'molchilarning e'tiborini tortish va ularni uzoq muddatli mijozlarga aylantirishga yordam beradi. Ijtimoiy media marketing esa mahsulotlarning ommaga tanilishini oshirish va savdoni ko'paytirishda muhim o'rin tutadi.

Tarmoqlashuv va hamkorlik

Tarmoqlashuv va mahalliy fermerlar bilan hamkorlik qilish kichik biznesning rivojlanishiga yordam beradi. Bu omillar kichik korxonalarning samaradorligini oshirish va ularning bozordagi raqobatbardoshligini mustahkamlashda muhimdir.



3-jadval: Kooperativ tarmoqlashuv va hamkorlikning rivojlanish effektivligi

Omilar	Tavsif	Misollar	Natijalar
Hamkorlik tuzish	Mahalliy fermerlar va boshqa tadbirkorlar bilan hamkorlik qilish.	AQSHdagi kichik fermerlar kooperativlari.	Hamkorlik tuzish kichik korxonalarning resurslarini birlashtirib, katta natijalarga erishishga yordam beradi.
Iqtisodiy hamkorlik	Qo'shma loyihalar orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish.	Fransiyadagi mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar.	Iqtisodiy hamkorlik kichik korxonalarning ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yordam beradi.
Kooperativ tarmoqlashuv	Fermerlar o'rtasida kooperativ tarmoqlashuv va tajriba almashish.	AQSHdagi kichik fermerlar.	Kooperativ tarmoqlashuv va tajriba almashish fermerlarning ishlab chiqarish sifatini oshirishga yordam beradi.
Marketing hamkorligi	Mahsulotlarning reklamasi va sotishda hamkorlik qilish.	Fransiyadagi mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar.	Marketing hamkorligi mahsulotlarning bozordagi o'rnini mustahkamlash va savdoni ko'paytirishga yordam beradi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Tarmoqlashuv va hamkorlik kichik biznesning muvaffaqiyati uchun muhim omildir. AQSHda kichik fermerlar kooperativlar tuzib, o'z resurslarini birlashtirib, katta natijalarga erishgan. Fransiyada esa mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar iqtisodiy hamkorlik orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga erishdilar. Marketing hamkorligi esa mahsulotlarning bozordagi o'rnini mustahkamlash va savdoni ko'paytirishda muhim o'rin tutadi.

TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish bo'yicha quyidagi takliflar taqdim etiladi:

- **Innovatsiyalar va texnologiyalarni joriy qilish:** Kichik bizneslar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va mahsulot sifatini yaxshilash uchun avtomatizatsiya va innovatsion texnologiyalarni joriy qilishlari kerak. Fransiyadagi organik mahsulot ishlab chiqaruvchilar va AQSHdagi suv tejash texnologiyalari buning yorqin misolidir. Bu, shuningdek, ekologik barqarorlikni ta'minlashga ham yordam beradi.
- **Sifat nazorati va sertifikatlashtirish:** Kichik bizneslar mahsulotlarini xalqaro standartlarga muvofiq sertifikatlashtirishlari va sifat nazoratini yuqori darajada ta'minlashlari kerak. Fransiyadagi organik mahsulot ishlab chiqaruvchilar bunga misol bo'la oladi. Bu iste'molchilar ishonchini oshirib, ularni mahsulotlarni xarid qilishga undaydi.
- **Mahalliy bozor talablariga moslashuvchanlik:** Iste'molchilarning ehtiyojlariga mos mahsulotlarni ishlab chiqarish va tezkor moslashuvchanlik kichik biznesning muvaffaqiyati uchun muhim ahamiyatga ega. Italiyadagi mahalliy pasta ishlab chiqaruvchilar va AQSHdagi kichik oziq-ovqat korxonalari buni amalga oshirishda muvaffaqiyatga erishgan.
- **Marketing va brending strategiyalari:** Mahsulotlarning reklamasi, brending va ijtimoiy media marketing orqali mahsulotlarning bozordagi o'rnini mustahkamlash lozim. Fransiyadagi mahalliy sir ishlab chiqaruvchilar va Italiyadagi organik mahsulot ishlab chiqaruvchilar marketing strategiyalari orqali muvaffaqiyatga erishgan.
- **Tarmoqlashuv va hamkorlik:** Mahalliy fermerlar va boshqa tadbirkorlar bilan hamkorlik qilish, kooperativ tarmoqlashuv va tajriba almashish kichik biznesning samaradorligini oshirishga yordam beradi. AQSHdagi kichik fermerlar kooperativlari buning misolidir.



XULOSA

Kichik biznes va tadbirkorlik sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish xorijiy tajriba va joriy qilish imkoniyatlarini tahlil qilish natijalariga ko'ra, innovatsiyalar, sifat nazorati, mahalliy bozor talablariga moslashuvchanlik, marketing va brending strategiyalari hamda tarmoqlashuv va hamkorlik muhim omillar ekanligi ma'lum bo'ldi.

Bu omillarni amalga oshirish kichik biznesning muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Fransiya, AQSH, Italiya va Germaniyadagi tajribalardan foydalangan holda, O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda ushbu tavsiyalarning amalga oshirilishi yuqori natijalarga olib kelishi mumkin. Innovatsiyalar va texnologiyalarni joriy qilish, sifat nazoratini kuchaytirish, mahalliy bozor talablariga moslashuvchanlik, samarali marketing va brending strategiyalari hamda tarmoqlashuv va hamkorlik orqali kichik bizneslar o'z mahsulotlarini raqobatbardosh qilib, bozorda mustahkam o'ringa ega bo'lishlari mumkin.

O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishi iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikka olib keladi. Shuning uchun, ushbu tadqiqot natijalari va tavsiyalarini amalga oshirish orqali kichik bizneslarning samaradorligini oshirish va ularning bozordagi o'rnini mustahkamlash mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Meyliyeva, D. B., & Matrizayeva, D. Yu. (2022). Korxonalar brending faoliyatida raqamli marketing strategiyalaridan foydalanish // Архив научных исследований, 2(1).
2. Nelson, R., et al. (2016). Small Food Businesses and Local Market Adaptation in the USA. *Journal of Small Business Management*, 54(1), 123-139.
3. Garcia, M., et al. (2018). Organic Food Production and Community Cooperation in Italy and France. *European Journal of Agricultural Economics*, 45(2), 220-237.
4. Pilon, M., & Sala, R. (2017). Technological Innovations in Organic Food Production in France. *Journal of Environmental Sustainability*, 6(3), 85-102.
5. Smith, J., et al. (2015). Water-Saving Technologies in Small-Scale Farming in the USA. *Journal of Agricultural Innovations*, 39(4), 567-589.
6. Berti, G., & Mulligan, C. (2016). Local Market Adaptation in Small Pasta Producers in Italy. *Journal of Food Economics*, 32(2), 145-159.
7. Valentinov, V. (2007). Cooperative Networks among Small Farmers in the USA. *Journal of Rural Cooperation*, 35(3), 187-204.
8. Wüstenhagen, R. (2019). Quality Control and Certification in Small Breweries in Germany. *German Journal of Food Quality*, 41(1), 72-89.
9. Lalouette, L., & Schmid, J. (2018). Marketing and Branding Strategies of Local Cheese Producers in France. *Journal of Marketing in Agriculture*, 29(1), 101-115.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

